

Het hoofd koel, maar met de vuist op tafel!

Tweede editie

De vernieuwingsagenda voor D66

Na het in juni gepresenteerde pamflet 'Het hoofd koel, maar met de vuist op tafel!' presenteert het landelijk bestuur nu de tweede editie. Na de verkiezingsnederlaag in mei van dit jaar is de discussie losgebarsten over de toekomst van de partij. Niet alleen het landelijk bestuur maar ook de Jonge Democraten hebben in pamfletten voorstellen gedaan voor vernieuwing. Veel leden hebben op bijeenkomsten en via de (e-)mail hun ideeën geuit. Het platform Ongehoord heeft eveneens een waardevolle bijdrage aan de discussie geleverd. De partij is in beweging gekomen. Er bestaat een behoorlijke 'sense of urgency' na te denken over partijvernieuwing.

Op verzoek van het landelijk bestuur heeft een commissie bestaande uit Wilfried Derksen (voorzitter); Constantijn Dolmans, Ingrid van Engelshoven, Sandra Franken, Ninke van Keulen, Unico van Kooten en Michiel Westerman ondersteund door Gerhard Brunsveld het pamflet in het licht van de discussie in de partij en de vele reacties omgezet in een vernieuwingsagenda voor de partij. Zonder de uitgebreide discussie en de vele reacties was dit niet mogelijk geweest. Dat heeft geleid tot deze agenda, een plan waarmee de partij de rug recht houdt en het huis op orde krijgt. Een plan dat de titel van het pamflet van het landelijk bestuur waarmaakt: Het hoofd koel, maar met de vuist op tafel. Deze vernieuwingsagenda houdt daarmee beleid van het landelijk bestuur en de stichting wetenschappelijk bureau D66 in. Dit beleid wordt gepresenteerd aan het congres. De agenda impliceert ook een aantal besluiten waarvan aan het congres wordt voorgesteld deze te nemen. Dat congresvoorstel wordt apart ingediend. De vernieuwingsagenda heeft veel reglementaire consequenties voor de partij. Deze zijn samen met andere wijzigingen neergelegd in een voorstel tot vaststelling van nieuwe statuten en een nieuw huishoudelijk reglement. Het landelijk bestuur en de SWB wachten niet op het congres met het uitvoeren van het beleid. De commissie had als speciale boodschap meegegeven: wacht niet op het congres en ga met deze agenda aan de slag. Het moet nu. Dat wordt van harte onderschreven.

In het plan vindt u geen voorstellen voor wijziging van concrete politieke standpunten van de partij. Dat ligt meer op de weg van de fractie in de Tweede Kamer van de Staten-Generaal en de programmacommissie. Wel gaat het plan in op de cultuur, identiteit en structuur van de partij.

Dit plan begint met een analyse van de problemen, het beeld van de partij zoals dat ons voor ogen staat, criteria voor de voorstellen en vervolgens de vernieuwingsagenda. Tenslotte is een implementatietraject opgenomen. Bij een deel van de agenda passen concrete voorstellen. Die worden zoals gezegd aan het congres voorgelegd. Andere delen behoeven niet een besluit van het congres en hoeven daar niet op te wachten. Sterker zelf, daar moet direct mee begonnen worden. Essentieel is commitment van de partij, dat wil zeggen van de leden, besturen en fracties. .

Analyse: waarom ging het mis

De realiteit van vandaag is dat we worden geconfronteerd met een diffuse publieke opinie die zich plotseling kan richten op één onderwerp – bijvoorbeeld integratie van minderheden – en die continu nieuwe eisen stelt die 'gisteren' eigenlijk al moeten zijn verwezenlijkt. Dit vereist van D66 een hoge mate van flexibiliteit en incasseringsvermogen. 'Actief luisteren' kan een beeld geven van wat er leeft. Het maakt dat je gevoelens beter begrijpt en dat je er adequater op in kunt spelen. Luisteren is overigens iets anders dan het klakkeloos overnemen van de mening van de meerderheid. Het is vanuit je eigen uitgangspunten (sociaal-liberaal) antwoord geven op vragen en gevoelens die bij mensen leven.

Bij de verkiezingen hebben we fors verloren, onze reputatie van vernieuwingsgezinde partij hebben we niet waar kunnen maken. Die reputatie wordt niet alleen bepaald door onze boodschap. Het is wat we met die boodschap doen, de acties van alledag door D66-ers in gemeenteraden en de Tweede Kamer. En hoe goed D66-ers hun werk ook doen, de perceptie is ook afhankelijk van de wijze waarop we communiceren. Willen we de perceptie van D66 verbeteren, dan volstaat het niet om alleen te werken aan de boodschap. We moeten ook echt iets doen, dat vertellen, luisteren, gevoelens vertolken. Communicatie is tweerichtingsverkeer. Alleen vertellen en uitleggen via de massamedia is niet genoeg om een persoonlijke band met de kiezer op te bouwen.

Hoewel we best trots mogen zijn op wat D66 heeft bereikt, volstaat terugkijken niet. We moeten als partij gezamenlijk continu een nieuwe agenda ontwikkelen en tegelijkertijd een consistente uitstraling hebben. We

moeten open staan voor de samenleving, onze netwerken ontwikkelen en zichtbaar zijn voor mensen die ons willen aanspreken. We moeten – op basis van onze uitgangspunten – zelf kiezen om gekozen te kunnen worden. Een levendige, effectieve partij die continu in beweging is. Op basis daarvan zijn onderstaande voorstellen geformuleerd.

Beeld van een partij

Dit leidt tot het volgende beeld, tot de volgende karaktertrekken.

- **liberaal:** D66 profileert zich op basis van een consistent gedachtegoed, zoals vastgelegd in de door het congres vastgestelde uitgangspunten
- **vooruitstrevend:** D66 zoekt steeds naar nieuwe oplossingen op basis van een gedegen analyse
- **pro-actief:** D66 zet steeds punten op de politieke agenda
- **assertief:** D66 komt duidelijk uit voor haar eigen gedachtegoed en laat zich geen kaas van het brood eten
- **deskundig:** D66 heeft deskundige vertegenwoordigers en bestuurders
- **ledengericht:** D66 betreft de leden actief bij haar politieke agenda en handelen
- **kiezersgericht:** D66 luistert naar de kiezer en gaat daarmee in dialoog

Maar ook:

- **spannend** in presentatie en beleving
- **saamhorig** in gevoel en uitstraling
- **trots**

D66 heeft een duidelijk profiel en werkt op basis van een gecoördineerde agenda met een duidelijke focussen.

D66 heeft een goede, transparante maar ook een eenvoudige en flexibele partijorganisatie.

D66 heeft een service-gericht en faciliterend partijbureau.

D66 stelt de mens centraal: vrij, betrokken, gelijkwaardig en mondig. D66 streeft naar een democratische, duurzame en open samenleving (de kern van onze uitgangspunten).

Hieronder volgt de vernieuwingsagenda:

D66 AGENDEERT! ...

1. *Het profiel wordt versterkt*
2. *De politieke agenda*
3. *Voorlichting en communicatie*
4. *Het Kenniscentrum*

... EN LAAT DAT MERKEN. D66 GAAT DE STRAAT OP.

5. *De straat op*

D66 PROFESSIONALISEERT

6. *De Tweede Kamerfractie krijgt een steunfractie*
7. *Het landelijk secretariaat wordt Servicecentrum D66*
8. *Meer variatie en vrijheid voor afdelingen en regio's*
9. *Gedifferentieerd lidmaatschap*

D66 SELECTEERT ANDERS

10. *Niet-leden doen mee aan voorverkiezingen*
11. *De politiek leider krijgt legitimatie van het congres*

D66 HEEFT DESKUNDIGHEID IN HUIS .....

12. *Kennis- en kundebestand*
13. *Vacature- en talentenbank*
14. *Training en opleiding leden*
15. *Stimulansproject*

.... EN LUISTERT.

16. *Het debatforum*

EEN GOEDE, TRANSPARANTE MAAR EENVOUDIGE EN FLEXIBELE PARTIJORGANISATIE.

17. *Nieuwe reglementen*

- 18. Een kleiner en taakgericht landelijk bestuur
- 19. Betere toegankelijkheid van de partij

D66 IS WEERBAAR

- 20. Nieuwe leden maken kennis met D66
- 21. Congressen zijn aantrekkelijk

EN NU UITVOEREN

D66 agendeert! ...

1. Het profiel wordt versterkt

Op voorstel van Opschudding heeft het congres van D66 voor de ondertitel sociaal-liberaal gekozen. Dit heeft daarna geleid tot de unanieme vaststelling van het document 'Uitgangspunten van D66', onderdeel van het politiek programma van D66. D66 heeft daarmee voor een duidelijk vooruitstrevend liberaal profiel gekozen. Dit profiel houdt in de kern in dat D66 de mens centraal stelt: vrij, betrokken, gelijkwaardig en mondig en streeft naar een democratische, duurzame en open samenleving.

D66 staat daarmee voor een aparte politieke stroming naast en tegenover de traditionele hoofdstromingen (sociaal-democratie, christen-democratie en conservatief-liberalisme). Door het consequent in woord en geschrift uitdragen van de ondertitel en het verklaren van de partijstandpunten vanuit deze identiteit maakt de partij duidelijk waar zij voor staat.

Deze uitgangspunten wordt expliciet en duidelijk vertaald te worden naar de bodem van de behoeftenpyramide, dus naar concrete thema's. Dit gebeurt door in duidelijke taal gemaakte analyses en keuzes op voor begrijpelijke wijze te beargumenteren en waar mogelijk de keuzes te vertalen in concrete doelstellingen en streefgetallen.

2. De politieke agenda

Het landelijk bestuur presenteert ieder half jaar, voorafgaand aan het congres en in samenwerking met de Tweede en Eerste Kamerfractie, de vertegenwoordiging in het EP en het Kenniscentrum D66, een inhoudelijk werkprogramma. Dit programma, de politieke agenda, concentreert zich rond maximaal drie issues.

Rondom deze issues gaat D66 het maatschappelijk debat aan.

Deze politieke agenda komt tot stand op basis van inbreng van de leden, media-analyse, focusonderzoek, wetenschappelijke verkenningen en gesprekken met maatschappelijke organisaties.

De agenda wordt op het congres gepresenteerd. Het congres krijgt de gelegenheid zich hierover uit te spreken.

Onder mede-verantwoordelijkheid van de betrokken fractie- en steunfractieleden draagt het Kenniscentrum zorg voor de vorming van kleine expertgroepen per issue die zorgen voor een hele concrete uitwerking: concrete acties, initiatiefvoorstellen e.d. die aansluiten bij de dagelijkse belevingswereld van mensen. Bij deze expertgroepen worden ook niet-leden betrokken (bijvoorbeeld vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties). De uitgangspunten van D66 komen herkenbaar terug in de uitwerking van de issues. Deze zogenaamde "meetlat"-methode is ook uitgangspunt bij de beoordeling van voorstellen van anderen.

Het landelijk bestuur legt aan het congres in november een eerste politieke agenda voor.

3. Voorlichting en communicatie

De rol van voorlichting en communicatie aan leden en niet-leden wordt binnen de politieke agenda en de daaraan gekoppelde permanente campagne steeds belangrijker. Internet speelt daarin een cruciale rol± de website wordt aan die rol aangepast. De Democraat wordt zo vormgegeven dat het partijblad dienstbaar is aan de politieke agenda te staan. Dat betekent dat de Democraat voorafgaand aan het congres een congreskrant is en dat de overige vier nummers een pamfletachtig karakter hebben. In deze nummers worden naast (reglementair) partijnieuws kort en bondig activiteiten, voorstellen en resultaten met betrekking tot de issues gemeld. Deze pamfletten zijn ook via de website te downloaden en eenvoudig te vermenigvuldigen zodat zij voor iedereen bruikbaar zijn voor verdere verspreiding. Ook op de website zal de voortgang op de issues goed te volgend zijn. Via de website zal ook tussentijds om reactie worden gevraagd.

Partijnieuws en congresstukken worden voor het overige nog slechts via de website en de e-mail verspreid. Leden die deze informatie schriftelijk willen ontvangen kunnen tegen betaling een abonnement krijgen.

4. Het Kenniscentrum

De uitwerking van het programma is een zaak van alle geledingen in de partij en is daarmee ook de basis van de werkzaamheden van het Kenniscentrum. Het Kenniscentrum is de voortzetting van de huidige SWB en voedt door middel van de hiervoor genoemde expertgroepen en maar ook virtuele ontmoetingsplaatsen de partij met politieke analyses en oplossingsuggesties aan de hand van de politieke agenda. Zowel Kenniscentrum als de betrokken (steun-)fractieleden zijn nauw betrokken bij deze virtuele ontmoetingsplaatsen, waarbij nauw aansluiting wordt gezocht bij de gegevens van het kennis- en kundebestand. De bestaande SWB-werkgroepen worden opgeheven. Virtuele ontmoetingsplaatsen zijn plaatsen voor leden die een specifieke belangstelling en/of deskundigheid hebben en delen op een bepaald terrein. Met enige regelmaat worden er met deze groepen ook bijeenkomsten georganiseerd.

... en laat dat merken. D66 gaat de straat op.

5. De straat op

D66 is permanent zichtbaar. Onder verantwoordelijkheid van een landelijk bestuurslid en de directeur coördineert het Servicecentrum de (permanente) campagne. Dit wordt ondersteund door vrijwilligers. Van hieruit worden afdelingen en regio's gemotiveerd om campagne te voeren en wordt geeft de broodnodige ondersteuning verleend. Tweede-Kamerleden en andere volksvertegenwoordigers helpen hierbij actief. Elke afdeling en regio wijst een contactpersoon aan voor de permanente campagne.

Het Servicecentrum coördineert daarnaast de pool van vrijwilligers, mensen die graag voor D66 de handen uit de mouwen willen steken. De pool – 'Democraten voor Democraten' – wordt gevraagd mede uitvoering te geven aan de permanente campagne, bijeenkomsten te organiseren, telefonische enquêtes te houden e.d.. Twee maal per jaar wordt exclusief voor de pool vrijwilligers een dag georganiseerd waarin de partijleider, de Tweede en Eerste Kamerfracties en de Eurofractie in discussie gaan over de koers van de partij. Zo krijgen de volksvertegenwoordigers feedback en wordt de invloed en betrokkenheid van de vrijwilligers bij de partij vergroot. Vrijwilligersmanagement wordt steeds belangrijker. Zowel het landelijk bestuur als het servicecentrum zullen daar veel aandacht aan besteden. Het is niet alleen een landelijke verantwoordelijkheid: ook lokaal en regionaal zal dit steeds belangrijker worden. In het bijzonder zal het landelijk bestuur afspraken maken met de regiobesturen om vrijwilligers in te zetten, bijvoorbeeld door deze onder verantwoordelijkheid van het regiobestuur een actieve rol te laten spelen in fractieloze afdelingen bij het voeren van campagne en door daar te helpen waar de partij geen sterke lokale structuur heeft. Vrijwilligers kunnen leden en niet-leden de weg wijzen binnen de partij.

Campagne-activiteiten zijn gericht op kiezers, niet op leden. De campagneactiviteiten zijn volledig geïntegreerd met de politieke agenda. D66 moet de discussiezaaltjes uit; de straat op en het café in. Het Servicecentrum ontwikkelt werkvormen en sjablonen voor deze activiteiten zodat D66 overal hetzelfde beeld uitstraalt en actieve leden niet het wiel opnieuw hoeven uit te vinden. Het campagneteam zorgt ook voor foldermateriaal dat consequent hetzelfde beeld uitstraalt.

D66 professionaliseert

6. De Tweede Kamerfractie krijgt een steunfractie

Ten behoeve van de Tweede kamerfractie wordt een steunfractie van ongeveer 10 personen ingesteld. Deze kan bestaan uit opvolgers op de lijst, regionale vertegenwoordigers, nieuw talent en inhoudelijk deskundigen. Voor de leden van de steunfractie wordt een functieprofiel gemaakt. De benoeming geschiedt door het landelijk bestuur in afstemming met de fractie. Ieder lid kan solliciteren. De eerste steunfractie wordt in de eerste helft van 2003 geïnstalleerd.

Belangrijke taak van de steunfractie is – naast het scholen van potentiële volksvertegenwoordigers en het kritisch volgen van de huidige volksvertegenwoordigers - het concretiseren van de politieke agenda en de vertaling daarvan naar politieke actie. Leden van de steunfractie rapporteren daarover ook aan het congres. Het landelijk bestuur adviseert ook andere geledingen in de partij, voor zover ze dat niet al hebben, over te gaan tot het instellen van een steunfractie.

7. Het landelijk secretariaat wordt Servicecentrum D66

Het Landelijk Secretariaat van D66 wordt omgevormd tot het Servicecentrum D66. Samen met de voortzetting van de SWB vormt zij het Kennis- en Servicecentrum D66. Het hart van de organisatie wordt gevormd door een nieuwe interactieve website.

Het Kennis- en Servicecentrum heeft als taak:

- Het ontwikkelen van modellen voor en advisering van afdelingen en regio's;

- Het ontplooiën van politieke activiteiten, in het kader van een permanente campagne;
- Het ondersteunen van afdelingen en regio's met name bij de interne verkiezingsprocedure;
- Het aanbieden van een standaard pakket van diensten die door afdelingen en regio's afgenomen kunnen worden;
- In overleg met de fractie invulling geven aan de uitvoering van de politieke agenda;

Met de fractie wordt een kwaliteitshandvest opgesteld over de effectieve taakverdeling, waaronder het adequaat afhandelen van brieven, e-mails en de informatiestroom op de website.

8. Meer variatie en vrijheid voor afdelingen en regio's

Afdelingen en regio's krijgen grotere autonomie. In de eerste plaats betekent dit dat afdelingen binnen de grenzen van de statuten en een nieuw huishoudelijk reglement de ruimte krijgen om hun eigen inrichting en invulling van hun bestuurlijke taak te kiezen. Kiezen zij niet zelf hun invulling, dan geldt een modelreglement. Dit betekent in de tweede plaats dat afdelingen en regio's krijgen de mogelijkheid om met het Servicecentrum een van de standaard-dienstverlening afwijkend contract af te sluiten voor het afnemen van diensten. Een beperkte afname van diensten van het servicecentrum leidt tot een verhoging van de afdracht.

D66 stimuleert actief dat – in plaatsen waar geen D66 afdeling actief is – lokale politieke partijen zich als vereniging associëren met D66. Als de lokale vereniging de uitgangspunten van D66 onderschrijft en voldoet aan minimale vereisten van democratische invloed door de leden, dan kan deze vereniging gebruik maken van de faciliteiten die D66 als landelijke partij. De lokale vereniging sluit een contract af met het Kennis- en Servicecentrum over wederzijdse rechten en plichten.

In plaatsen waar wel een D66 afdeling actief is, is het aangaan van lijstverbindingen en gecombineerde kandidatenlijsten met verwante lokale partijen een goede zaak.

9. Gedifferentieerd lidmaatschap

Niet altijd zijn lokale sympathisanten van D66 ook landelijk sympathisant van D66 en omgekeerd. Hoewel de invoering van een gedifferentieerd lidmaatschap afbreuk kan doen aan de saamhorigheid binnen de partij zijn er ook voordelen, zoals het vergroten van betrokkenheid bij het gedachtegoed van D66. Daarom vraagt het landelijk bestuur een uitdrukkelijk oordeel van het congres over de invoering nu van een gedifferentieerd lidmaatschapstelsel. Dat betekent de mogelijkheid om lid te worden van een afdeling zonder gelijktijdig lidmaatschapsrechten- en plichten te hebben op landelijk en regionaal niveau én de mogelijkheid voor mensen die zich landelijk verbonden voelen met D66 maar geen band voelen met lokaal D66, om lid te worden zonder lidmaatschapsrechten- en plichten op afdelingsniveau. Indien de lokale afdeling deelneemt aan de verkiezingen geschiedt de aanvaarding van dit lidmaatschap door het landelijk bestuur na afstemming met deze afdeling.

D66 selecteert anders

10. Niet-leden doen mee aan voorverkiezingen

D66 kent een selectiesysteem voor de kandidatenlijst voor de Tweede-Kamerverkiezingen waarbij de invloed van de leden optimaal is, maar waarin ook niet-leden een stem hebben. Daartoe wordt een gematigd districtenstelsel ingevoerd. Het huidige stemadvies door een onafhankelijke commissie vervalt. Concreet ziet dat er als volgt uit:

1. De lijsttrekker (politiek leider) wordt zoals nu in het begin van de procedure door het congres gekozen.
2. Alle regio's organiseren een voorverkiezing. Alle centraal aangemelde kandidaten krijgen de mogelijkheid om zich aan te melden voor een of meer voorverkiezing per regio. Op regionale bijeenkomsten presenteren de kandidaten zich en kunnen kiezers een volgorde aanbrenghen in de aan die voorverkiezing deelnemende kandidaten. Ook niet-leden die in de regio stemgerechtigd zijn kunnen aan deze voorverkiezing deelnemen. De uitslag van de voorverkiezingen vormt het "stemadvies" voor de tweede ronde. De samenstelling van dit stemadvies gebeurt door het optellen van de behaalde plaatsen per voorverkiezing, waarbij een verdiscontering plaatsvindt naar het aantal inwoners van de betreffende regio.* De hoogste 65 (66-1) kandidaten worden toegelaten tot de poststemming.
3. De volgende ronde is de poststemming onder de leden op basis van het een kandidatenboek en het stemadvies. De mogelijkheid op het stembiljet om het stemadvies in een keer te volgen vervalt.

Op het stembiljet wordt een verklaring opgenomen dat de kandidaat de volgorde van zeteltoewijzing aanvaardt op basis van behaalde voorkeursstemmen op de verkiezingsdag.

11. De politiek leider krijgt legitimatie van het congres

Indien de fractievoorzitter in de Tweede Kamer voorafgaand lijsttrekker is geweest wordt hij als politiek leider gedragen door het congres. Indien echter tussentijds een ander fractielid tot fractievoorzitter wordt gekozen ontbeert hij die uitdrukkelijke legitimatie. De keus van een nieuwe fractievoorzitters wordt daarom ter bevestiging voorgelegd aan het congres.

D66 heeft deskundigheid in huis .....

12. Kennis- en kundebestand

Er komt een kennis- en kundebestand gekoppeld aan de website. Deelnemers kunnen zelf hun gegevens actualiseren. Aan de hand van ingevulde onderwerpen krijgen betrokkenen, zoals expertgroepen en besturen een e-mail om de deelnemers actief te benaderen. Datum van invoering van de gegevens worden duidelijk weer gegeven zodat men kan zien wanneer de deelnemer voor het laatst de gegevens heeft bijgewerkt. De fractie en het bestuur van elke afdeling, regionaal of landelijk nodigen actief deelnemers van het kennis- en kundebestand uit om mee te denken of activiteiten te verrichten.

13. Vacature- en talentenbank

Aan de website wordt een vacaturebank gekoppeld. Besturen van afdelingen, regio's of het landelijk bestuur kunnen hierin vacatures melden voor organisatorische of politieke functies (zoals wethouders, burgemeesters etc.). Het landelijk bestuur werft via deze vacaturebank tevens leden voor projectgroepen. Elke vacature mag maximaal 3 maanden op de website blijven staan. De vacature omvat o.a. beschrijving van de taken, indicatie van tijd en duur en het emailadres van het betrokken bestuur. De vacaturebank is met name beschikbaar voor leden die deelnemen aan het kennis- en kundebestand. Het landelijk bestuur is daarnaast verantwoordelijk voor een talentenbank van potentiële kandidaat-bestuurders of vertegenwoordigers. Op basis van gemotiveerde referenties van actieve, goed ingevoerde en prominente leden worden leden en sympathisanten in deze bank opgenomen. Met deze talentenbank is het landelijk bestuur in staat om kandidaten voor te dragen.

14. Training en opleiding leden

D66 heeft een uitgebreid scholingsaanbod. Dit aanbod wordt verder uitgebreid en versterkt door 'workshops à la carte'. Er worden verschillende menukaarten van opleidingen gemaakt voor de "D66-professionals" in verschillende doelgroepen:

- Algemeen voor leden (met name voor nieuwe)
- Kandidaten voor gemeenteraad
- Kandidaten voor provinciale staten en Eerste Kamer
- Kandidaten voor Tweede Kamer
- Kandidaten voor Europees Parlement
- Besturen van een politieke organisatie (lokaal, regionaal en landelijk)

Ieder lid kan intekenen op workshops of trainingen uit de verschillende programma's. Kandidaten voor politieke functies worden verplicht minimaal 2 workshops, specifiek voor het orgaan waar zij verkiesbaar voor zijn, te volgen. Het volgen van de workshops wordt gevraagd bij de kandidaatstelling.

De workshops kenmerken zich door praktische bruikbaarheid, kennis en training van vaardigheden. Bij de ontwikkeling van het programma worden leden uit de praktijk actief betrokken. Tegen een meerprijs is het mogelijk om niet-leden mee te laten doen aan alle cursussen.

15. Stimulansproject

Ieder jaar wordt er een stimulansproject opgezet voor nieuwe politieke talenten. Deze mensen worden gerekruteerd uit actieve D66 leden die zich op politiek talent onderscheiden, nieuwe leden of leden die zich voor het project aanmelden. Het stimulansproject behelst een opleidingsprogramma, werk- en congresbezoeken, en het voorbereiden van een politieke activiteit in een regio. Bij deze politieke activiteit laten de deelnemers aan leden en niet-leden in de regio zien welke vaardigheden en/of kennis zij hebben opgedaan en op welke wijze zij hun talent in gaan zetten voor D66 (bijvoorbeeld de organisatie van een regionaal debat over een landelijk thema).

.... en luistert.

De partij moet luisteren, naar kiezers en leden. Op die manier kan een aantrekkelijke politieke agenda worden geformuleerd.

16. Het debatforum

Om naar de leden te luisteren wordt ook een debatforum ingericht. Dat richt zich op de leden ten behoeve van de meningsvorming binnen de partij en vervult een snelle en accurate interne antennefunctie. In die arena kunnen de politieke professionals en betrokken partijleden elkaar soms fysiek maar ook vaak elektronisch via de interactieve site 'Debatforum D66' ontmoeten in stevige discussies over actuele politieke thema's en over onderwerpen die op de middenlange termijn spelen. Het debatforum wordt gerund door een actualiteitenredactie, benoemd voor een jaar door het congres. De redactie is verantwoordelijk voor organisatie en inhoud.

Het debatforum in samenhang met de expertgroepen en de virtuele ontmoetingsplaatsen leidt tot een grotere participatie van leden in de meningsvorming in de partij. Met de invoering hiervan kan de Adviesraad vervallen. Ook de huidige landelijke commissies die niet uit het huishoudelijk reglement voortvloeien kunnen vervallen. In de toekomst krijgen projectgroepen een duidelijk afgebakende taak en tijdvak aangewezen. De platforms bieden daarnaast een mogelijkheid om leden met dezelfde interesses te bundelen.

Een goede, transparante maar eenvoudige en flexibele partijorganisatie.

17. Nieuwe reglementen

D66 heeft traditioneel een gedetailleerd uitgewerkte en uniforme partijstructuur. Radicale democratie en zorgvuldige besluitvorming staan daarin voorop. Deze structuur is echter geen doel op zich. Zij dient dienstbaar te zijn aan de politieke agenda en te leiden tot een efficiënt opererende partijorganisatie. Daarom stelt het landelijk bestuur voor nieuwe statuten een nieuw huishoudelijk reglement vast te stellen waarin vergaand gedereguleerd wordt en de afdelingen en regio's meer ruimte krijgen om hun eigen inrichting te krijgen. Het aantal onverenigbaarheden in de partij wordt verminderd. Voor zover voor de vernieuwingsagenda reglementswijzigingen nodig zijn, zijn die in het nieuwe reglement aangebracht. Termijnen voor het indienen van congresvoorstellen, moties en amendementen worden versoepeld. Aan de uitgangspunten gelijkwaardigheid van leden (one member one vote), zorgvuldigheid, directe invloed van leden en transparantie wordt niet getornd.

18. Een kleiner en taakgericht landelijk bestuur

Het landelijk bestuur wordt teruggebracht tot zeven leden (voorzitter, penningmeester, politieke agenda, communicatie, deskundigheid, partijorganisatie en internationaal secretaris). Het bestuur krijgt daarnaast de mogelijkheid projectleden voor een afgebakende periode en taak te benoemen. Dit wordt gemeld aan het congres. De projectleden rapporteren aan zowel bestuur als congres.

19. Betere toegankelijkheid van de partij

Om de toegankelijkheid van de partij voor sympathisanten te vergroten wordt het aspirant-lidmaatschap ingevoerd. Voor de periode van een jaar kan een sympathisant zich oriënteren op de partij, waarna na dat jaar dit lidmaatschap wordt omgezet in een definitief lidmaatschap of wordt beëindigd. Het landelijk bestuur initieert een onderzoek naar de voor- en nadelen van de invoering van een extra categorie lid, de lid-sympathisant of geregistreerd kiezer. Op dit moment blijven functies in partijorganen voorbehouden aan leden. Besturen werken actief aan het werven van niet-leden die bereid zijn als lid zich te kandideren voor functies binnen en namens de partij.

D66 is weerbaar

20. Nieuwe leden maken kennis met D66

Mensen die zich nieuw aanmelden bij D66 zijn vaak enthousiast en willen iets doen. Nieuwe leden krijgen daarom een boekje **Maak kennis met D66**. Dit boekje bestaat uit een kort en eenvoudig overzicht van alle mogelijkheden binnen D66 om landelijk, regionaal en lokaal actief deel te nemen. Er zijn veel verwijzingen naar de website en naar personen waar contact mee opgenomen kan worden. De lay-out en de standaardindeling, en alle informatie op landelijk niveau wordt door het servicecentrum vervaardigd en op de website geplaatst voor afdelingen. Een afdeling kan dit downloaden en vervolgens het boekje aanvullen met informatie over de lokale afdeling en de regio. Landelijk kan er een mooie glossy kft worden gemaakt met de titel. Lokale afdelingen kunnen deze kft gratis bij het servicecentrum bestellen. De opvang van nieuwe leden gebeurt lokaal. Hiertoe wordt een checklist gemaakt voor lokale afdelingen. Binnen twee weken naar aanmelding ontvangt het nieuwe lid het boekje en wordt er telefonisch contact opgenomen door het bestuur.

21. Congressen zijn aantrekkelijk

Het congres is aantrekkelijk en spannend. De politieke agenda van de partij komt duidelijk naar voren op het congres en bepaalt de thematiek. Daarnaast wordt gewerkt aan:

- Fringe-meetings over politieke onderwerpen, waarbij conclusies kunnen leiden tot een actuele politieke moties
- Zorg voor opvang van leden die alleen komen; er zijn gidsen die leden of niet-leden op het congres vergezellen
- Workshops waarin verschillende werkgroepen zich presenteren en verantwoording afleggen over hun activiteiten in de afgelopen periode.
- Een politiek vragenuur, waarbij de voorzitter en de leden van de tweede kamerfractie direct in debat gaan met leden en vragen beantwoorden
- Naleving van congresbesluiten. Ieder congres worden besluiten genomen die moeten leiden tot actie van het landelijk bestuur of de Tweede Kamerfractie. Om naleving van deze besluiten te garanderen wordt door het landelijk bestuur en de fracties werk gemaakt van verantwoording. Het volgende congres krijgt een overzicht van de uitvoering van alle activiteiten die er verricht zijn naar aanleiding van het vorige congres.

Het congres wordt gratis toegankelijk gemaakt. De deelnemers worden wel uitdrukkelijk verzocht een vrijwillige financiële bijdrage te leveren.

En nu uitvoeren

Ook na het enorme zetelverlies in 1998 was de roep om vernieuwing groot. Er werden concrete voorstellen gedaan tot verbetering en versterking van de partij. Toch heeft dit niet geleid tot het gewenste resultaat: onvoldoende aandacht werd besteed aan het implementatietraject. Dit is ook meteen een hard cultuuraspect binnen D66. We zijn fantastisch in het bedenken van de meest geweldige voorstellen. In de uitvoering ervan kunnen we onszelf nog sterk verbeteren. Juist als het onderwerp van verandering de eigen partij betreft, kun je niet genoeg stilstaan bij de begeleiding en coördinatie van de uitvoering van de voorstellen. Cultuur- en gedragsveranderingen nemen tijd. De vernieuwingsagenda geeft weer dat het succes van onze partij in grote mate bepaald wordt door de wijze waarop de (actieve) leden zich opstellen richting elkaar, publiek en media. De voorstellen hebben direct of indirect allemaal te maken met gedrags- of cultuurveranderingen. Het betreft ons dus allemaal. Dat maakt het lastig deze voorstellen snel te effectueren.

Het Landelijk Bestuur draagt als hoogste bestuurlijk orgaan zorg voor bewaking en coördinatie van de uitvoering van de vernieuwingsagenda. Dit betekent onder meer:

- duidelijke samenhang in de veranderaanpak op alle aspecten
- duidelijk tijdpad per te realiseren voorstel
- samenhangende besturing op het geheel aan te ontwikkelen activiteiten
- regelmatige terugkoppeling naar leden over behaalde successen en status implementatietrajecten

Het Landelijk Bestuur informeert en betreft de leden via diverse kanalen (internet, telefoon, mail, face tot face en post) en instrumenten (website democraten.nu, enquête, voorstellen worden gepubliceerd, bijeenkomsten en congres, e.d.) bij het vernieuwingsproces. Dit is een belangrijke eerste stap in de richting van een succesvolle implementatie.

Het Landelijk Bestuur benoemt een project-bestuurslid voor de implementatie van de Vernieuwingsagenda. Deze brengt verslag uit aan zowel het Landelijk Bestuur als aan congres 77.